

وزارت تحصیلات عالی
معینت علمی
ریاست نصاب تحصیلی
کمیسیون ملی نصاب تحصیلی

رهنمود تدوین ، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی
برنامه‌های ماستری و دوکتورا

سال ۱۴۴۶ هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شناسه

رهنمود تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های

تحصیلی برنامه‌های ماستری و دوکتورا

صاحب امتیاز	:	وزارت تحصیلات عالی
تدوین	:	ریاست نصاب تحصیلی
تصحیح و دیزاین	:	کمیسیون ملی نصاب تحصیلی
وبسایت	:	www.mohe.gov.af
ایمیل آدرس	:	curriculum@mohe.gov.af
شماره تماس	:	۰۲۰۲۵۱۴۱۰۹
ناشر	:	ریاست اطلاعات، نشرات و ارتباط عامه
محل چاپ	:	چاپخانه ریاست اطلاعات، نشرات و ارتباط عامه
نوبت چاپ	:	اول
تعداد چاپ	:	۱۰۰۰ جلد
سال چاپ	:	۱۴۴۶ هـ.ق / ۱۴۰۳ هـ.ش

فهرست

صفحه

عنوان

۱ مقدمه

۲ اصول و معیارهای تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی

فصل اول

عمومیات

۴ نصاب تحصیلی

۴ کریدت

۵ مجموع تعداد کریدت‌ها

۵ کتگوری‌های مضامین برنامه‌های ماستری و دوکتورا

۵ مضامین اساسی (Basic Courses)

۵ مضامین مسلکی (Professional Courses):

۵ مضامین انتخابی (Elective Courses)

۶ تیزس/ رساله (Dissertation/Thesis)

۶ مضامین پیش‌نیاز

۶ ماهیت نظری، عملی و یا ساحوی بودن مضامین

۷ کورس‌های کمبود

۷ کودگذاری مضامین

۸ مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی

..... مراحل تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی ماستری و دوکتورا

فصل دوم

ساختار بسته نصاب تحصیلی برنامه‌های ماستری و دکتورا

- ۱۰..... پستی نصاب تحصیلی
- ۱۱..... صفحه حقوقی
- ۱۱..... صفحه بسم‌الله الرحمن الرحیم
- ۱۱..... پیام‌ها
- ۱۲..... پیشگفتار
- ۱۲..... فهرست مطالب
- ۱۲..... بخش اول : عمومیات
- ۱۳..... مقدمه
- ۱۳..... معرفی برنامه
- ۱۳..... دیدگاه
- ۱۳..... ماموریت
- ۱۳..... ارزشها
- ۱۴..... نیازسنجی
- ۱۵..... اهداف آموزشی برنامه
- ۱۵..... نتایج متوقعه برنامه
- ۱۵..... شرایط حداقل تطبیق نصاب تحصیلی

۱۷..... اصول و معیارهای تألیف کتب و محتوای درسی مطابق به مفردات تعیین شده

ویژه‌گی‌های نصاب تحصیلی ۱۸

استراتژی تحصیلی ۱۸

بخش دوم: جداول سمستروار مضامین ۲۲

بخش سوم: مفردات و پلان درسی هفته‌وار مضامین ۲۲

فصل سوم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی

از طریق نهاد تحصیلی ۲۴

از طریق کلاسرها ۲۴

ضمایم ۲۶

ضمیمه شماره 1: مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی ۲۶

ضمیمه شماره 2: پشتی نصاب‌های تحصیلی ۳۲

ضمیمه شماره 3: صفحه حقوقی ۳۶

ضمیمه شماره 4: جداول سمستروار مضامین ۳۸

ضمیمه شماره 5: فارمت مفردات و پلان درسی مضامین ۴۱

ضمیمه شماره 6: فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی که از طریق نهاد تحصیلی طی مراحل می‌گردند ۴۴

ضمیمه شماره 7: فورم تاییدی نصاب تحصیلی برنامه ماستری و دوکتورا از جانب استادان پوهنخی شرعیات/ ثقافت

اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه ۴۶

ضمیمه شماره 8: چک لست ارزیابی نصاب تحصیلی برنامه (ماستری / دوکتورا) ۴۷

انفاذ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِهِ الْكَرِيمِ، وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، وَبَعْدُ:

نصاب تحصیلی برای تمام مراحل تحصیلی به مثابه یک عنصر کلیدی نظام تحصیلی از جایگاه و اهمیت خاص برخوردار است. نصاب تحصیلی در حقیقت به حیث محور اصلی و نقشه راه برای یک برنامه تحصیلی، تنظیم ساختار و امور آکادمیک در یک نهاد تحصیلات عالی عمل می نماید.

نصاب تحصیلی برنامه های علمی نهادهای تحصیلی کشور در مطابقت با احکام شرعی، معیارهای پذیرفته شده ملی و بین المللی و مفاد این رهنمود تدوین شده و بعد از طی مراحل رسمی به منصفه تطبیق قرار می گیرد. نظام تحصیلی برای برنامه های ماستری و دکتورا براساس آموزش مبتنی بر نتیجه و محصل محور در مطابقت به سیستم کردیت تعیین گردیده که در پرتو آن باید نصاب های تحصیلی تهیه، تدوین، بازنگری و انکشاف داده شده، پس از طی مراحل قانونی جهت تطبیق با نهادهای تحصیلی شریک گردد. تطبیق درست و همه جانبه نصاب تحصیلی متضمن بهبود کیفیت در نظام تحصیلی کشور می باشد.

در نظام های تحصیلی جهان سیستم های مختلف وجود دارند که با شرایط خاص یک کشور تطابق دارند از این رو نظام تحصیلی با در نظر داشت امکانات و شرایط خاص در کشور عزیز ما برای برنامه های ماستری و دکتورا سیستم مختلط از کورس و تحقیق (Course Based & Research Based) مبتنی بر سیستم کردیت تعیین گردیده است.

این رهنمود به اساس بند (۵) مصوبه شماره (۲۴) مورخ ۱۴۴۳/۷/۲۰ کابینه امارت اسلامی افغانستان جهت تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی برنامه های لیسانس ترتیب گردیده و نهادهای تحصیلی را قادر می سازد تا نصاب های تحصیلی برنامه های مورد نظر شان را طبق احکام شرعی با در نظر داشت اصول و معیارهای پذیرفته شده تدوین و طی مراحل نمایند.

بدون شک؛ در پروسه تهیه، تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی نیاز است تا، دانش، مهارت، نگرش، تخصص، تجربه دست اندرکاران و ظرفیت های نهادهای تحصیلی کشور مطابق به اصول و احکام شرعی با در نظر داشت نیازمندی های جامعه، بازار کار و خصوصیات برنامه نیز در نظر گرفته شوند.

اصول و معیارهای تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی

۱. تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی باید با توجه به اصول اسلامی، ارزش‌های دینی و ملی توسط استادان متخصص، مسلکی، با تجربه و باصلاحیت، و اشخاص ماهر از ادارات ذیربط طوری انجام شود که مسایل و شکلیات آن مطابق با احکام شرعی و فقه حنفی باشد، سیستم اداری، نام‌ها و اصطلاحات آن متضمن مفاسد نبوده و با روحیه و اهداف شرعی در تضاد نباشد.
۲. در تعیین مضامین، تعداد کُریدت‌ها و مفردات درسی از منابع معتبر و به‌روز مطابق پیشرفت‌های جدید علم و تکنالوژی استفاده وسیع و همه‌جانبه صورت گیرد.
۳. نصاب‌های تحصیلی باید به‌گونه تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که مطابق اصالت دینی با در نظر داشت ضرورت و معاصرت دنیوی، آخرین دست‌آوردها و ابتکارات تمام علوم و فنون در آن‌ها جابه‌جا گردد و معیارات جهانی که با احکام شرعی در تضاد نباشد در نظر گرفته شود.
۴. تحصیل ذات انسانی را تکمیل و صفات نیکو را رشد داده، در نتیجه روحیه اخلاص، تقوا، عبادت، اخوت اسلامی، وحدت، همدردی، خدمت، احترام و ایثار را در افراد تقویه می‌نماید. در حقیقت تحصیل نسل آینده را به‌گونه تربیه می‌کند که برای کشور و جامعه الگو، نمونه و انسان مقتدا باشد. ازینرو محتوای نصاب‌های تحصیلی باید به‌گونه تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که از یکسو این مقتضیات را برآورده سازد و از سوی دیگر ارزش علم را به‌عنوان یک فضیلت در اذهان محصلین نهادینه کند، نه به‌مقصد اندوختن مادیات.
۵. نصاب‌های تحصیلی همه برنامه‌ها باید به‌گونه تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که بخش عقیدوی، فکری و اخلاقی آن‌ها مطابق با نظام‌های اخلاقی و اعتقادی اسلام بوده، اساسات، مصادر و خصوصیات آن‌ها مطابق با شریعت اسلامی باشد. لازم است تا محتوای نصاب‌های تحصیلی رشته‌های حقوق، اقتصاد، سیاست، اداره، مدیریت، پالیسی، قانون، انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی، هنر و علوم تربیتی و سایر رشته‌های علوم اجتماعی و طبیعی مطابق فقه حنفی باشد.
۶. نصاب‌های تحصیلی علوم اجتماعی، تربیتی و ادبی باید به‌گونه تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که در مورد علوم اسلامی، فنون، تاریخ، فرهنگ، ارزش‌ها، افتخارات و شخصیت‌ها مطابق نیاز معلومات کافی و مستند را احتوا نموده و در پیشرفت جهان در هر دو بخش مادی و معنوی نقش مسلمانان را نمایان و برجسته سازند، محصلان را نسبت به نظام اسلامی حس برتری داده و چنین ذهنیتی ایجاد کنند که اسلام دین کامل و شامل است و برای تمام امور زنده‌گی در بخش‌های مادی و معنوی نظام‌ها، اصول و هدایات خاص دارد که در هر زمان و مکان عملی و قابل تطبیق می‌باشند.
۷. نصاب‌های تحصیلی باید به‌گونه تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که محصل مستقیماً از دوره قدیم یونان باستان به‌دوره نشأه ثانیه (رنسانس، زمان رشد دوباره غربی‌ها) کشانیده نشود و به‌محصلان چنان تلقین نگردد که تمام جهان در قرون وسطی در تاریکی بوده است، زیرا واقعیت چنین نیست، چون این عصر تنها

برای غربی‌ها دوره تاریک بوده و مسلمانان در این دوره دارای دست آوردها و کارنامه‌های علمی و تجربی بسیار زیاد بوده اند که تاریخ گواه آن است.

۸. نصاب‌های تحصیلی علوم طبیعی و تجربی باید به‌گونه تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که تفاوت بین حقایق و واقعیت‌های ساینسی، تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینس دانان از همدیگر به‌شکل واضح تفکیک شوند. زیرا مواردیکه بر حقایق بنا شده باشند خلاف اسلام نیستند. مگر تخمین‌ها و قیاس‌ها خلاف اسلام بوده می‌توانند، استادان و مؤلفین، نباید از آیات قرآن کریم که در رابطه به کاینات نازل گردیده اند در تطبیق و تصدیق تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینسی استدلال بی‌مورد نمایند. زیرا در این گونه انطباق نه تنها کدام خدمت به قرآن‌کریم صورت نمی‌گیرد، بلکه چنین تخمین‌ها و قیاس‌ها اگر غلط ثابت شوند باعث پیدا شدن شک و شبهه در باره قرآن کریم می‌گردند.

۹. در پیشینه تاریخی علوم و فنون باید نقش دانشمندان مسلمان در رساندن علوم به معیارات امروزی بیان گردد، زیرا همین دانشمندان و علمای مسلمان بودند که از همه اولتر برای جهان براساس تجربه، روش تحقیق را نشان دادند و تحقیقات غرب و اروپا نیز به‌همین اساس استوار می‌باشد.

۱۰. در علوم طبیعی در موارد مربوط به کاینات، آفات و حوادث طبیعی تنها به طبیعت و مادیت نسبت داده نشود، بلکه جنبه الهی و شرعی آن نیز ذکر گردد.

۱۱. نصاب‌های تحصیلی علوم طبیعی، زبان‌ها، و دیگر علوم و فنون مورد نیاز به‌گونه تدوین، بازنگری و انکشاف داده شوند که در باره این علوم از تجربیات مؤثر دیگران استفاده شود؛ مگر مسایل عقیدوی، فکری و فرهنگی آن‌ها انتقال داده نشود.

فصل اول

عمومیات

نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی عبارت از طرح جامع، منظم و حساب شده است که مجموع فعالیت‌ها و فرصت‌های زمانی، مکانی و امکانات فن آوری آموزشی را به‌طور سازمان یافته و سیستماتیک به منظور دستیابی به هدف کسب دانش، مهارت و سلوک جهت تربیه تمام جوانب مادی و معنوی افراد را طبق نیاز جامعه تحت نظر مسوولین مربوطه در یک مسیر معین و هدفمند هدایت می‌کند.

نصاب تحصیلی به‌گونه یک بسته مدون مشتمل بر مقدمه، معرفی برنامه، دیدگاه، مأموریت، ارزشها، اهداف آموزشی، نتایج متوقعه، استراتژی تحصیلی، شیوه‌های تدریس و ارزیابی، مضامین، مفردات، منابع و سایر فعالیت‌ها و پروسه‌های آموزش حساب شده‌یی می‌باشد که براساس نیازسنجی‌های انجام شده برای یک مرحله تحصیلی به‌یکی از زبان‌های رسمی کشور تحت نظر وزارت تحصیلات عالی تدوین و پس از طی مراحل قانونی قابل تطبیق می‌باشد. شایان ذکر است که نصاب تحصیلی برای یک برنامه خاص فارغ‌ده تدوین، بازنگری و انکشاف داده می‌شود. گرایش‌های متفاوت در چوکات یک برنامه معقولیت نداشته و قابل پذیرش نمی‌باشد.

از اینکه نظام تحصیلی با در نظر داشت امکانات و شرایط خاص در کشور عزیز ما برای برنامه‌های ماستری و دوکتورا سیستم کریدیت، مختلط از کورس و تحقیق (Course Based & Research Based) تعیین شده است، ازینرو نصاب تحصیلی برنامه‌های یادشده نیز باید با در نظر داشت آن در مطابقت با این رهنمود تدوین گردند.

کریدیت

کریدیت عبارت از واحد درسی است که بر اساس آن سهم هر مضمون در نصاب تحصیلی به تفکیک هفته‌ها و سمسرها تعیین می‌گردد. یک کریدیت در یک هفته درسی معادل است به:

۱. یک ساعت درسی نظری (۵۰ دقیقه)؛
۲. دو ساعت درسی کار عملی (۱۰۰ دقیقه)؛
۳. سه ساعت درسی کار ساحوی (۱۵۰ دقیقه).

طول یک سمستر درسی بدون روزهای امتحان ۱۶ هفته درسی تعیین گردیده است. به این اساس یک کریدت در طول سمستر معادل به ۱۶ ساعت دروس نظری، ۳۲ ساعت دروس عملی و ۴۸ ساعت دروس ساحوی می‌گردد. تعداد کریدت‌ها در جداول سمستروار مضامین مشخص می‌گردد.

مجموع تعداد کریدت‌ها

۱. تعداد کریدت‌های برنامه ماستری (۳۶ الی ۴۸) بوده که طور عادی طی چهار سمستر و مدت ۲ سال تکمیل می‌گردد. حد اقل کریدت‌ها در یک سمستر ۹ و حد اکثر آن ۱۴ می‌باشد. مدت دوره تحصیل ماستری در حالات استثنایی حد اکثر الی ۳ سال تمدید شده می‌تواند.
۲. تعداد کریدت‌های برنامه دوکتورا (۶۰ الی ۸۰) بوده که طور عادی طی شش سمستر و مدت ۳ سال تکمیل می‌گردد. حد اقل کریدت‌ها در یک سمستر ۶ و حد اکثر آن ۱۴ می‌باشد. مدت دوره تحصیل دوکتورا در حالات استثنایی حد اکثر الی ۵ سال تمدید شده می‌تواند.

کورس‌های درسی در سمسترها به ترتیب ذیل تنظیم می‌گردند:

- ۱- در برنامه ماستری طی ۴ سمستر توأم با تیزس.
- ۲- در برنامه دوکتورا طی ۳ الی ۴ سمستر جابجا گردد، متبافی سمسترهای آن مربوط تیزس و دفاع آن می‌باشد. تکمیل مؤفقتاً تمام کریدت‌ها شرط حتمی برای فراغت و کسب سند تحصیلی برنامه‌های مذکور می‌باشد.

کنگوری‌های مضامین برنامه‌های ماستری و دوکتورا

برنامه‌های ماستری و دوکتورا در برگیرنده کورس‌ها و تحقیق می‌باشند. کورس‌های دوره تحصیل ماستری و دوکتورا به کنگوری‌های ذیل تقسیم‌بندی شده اند:

مضامین اساسی (Basic Courses): کورس‌هایی اند که آموزش آن‌ها برای ورود به مضامین مسلکی و برنامه مربوط لازمی می‌باشد و اساس مضامین مسلکی را تشکیل می‌دهند، سهم این کنگوری در برنامه ماستری حد اکثر ۲۰ فیصد و در برنامه دوکتورا حد اکثر ۱۰ فیصد مجموع کریدت‌های دوره تحصیل می‌باشد.

مضامین مسلکی (Professional Courses): کورس‌هایی غیرقابل تعویض اند و تکمیل آن‌ها حتمی و ضروری می‌باشد، این کورس‌ها در حقیقت محور اصلی برنامه را تشکیل می‌دهند. سهم این کنگوری برای برنامه‌های ماستری (حداقل ۵۰ فیصد) و برای برنامه‌های دوکتورا (۳۰ - ۴۰) فیصد مجموع کریدت‌های دوره تحصیل می‌باشد.

مضامین انتخابی (Elective Courses): کورس‌های مرتبط و معد برنامه بوده که در نصاب مشخص می‌گردند و محصل بنا بر نیاز خویش می‌تواند یک یا چند تای آنرا در جریان تحصیل فرا گیرد، سهم این کنگوری برای

برنامه‌های ماستری (10 الی 15) فیصد و برای برنامه‌های دوکتورا حداکثر 10 فیصد مجموع کربدتهای دوره تحصیلی می‌باشد.

پایان نامه (تیزس / رساله-Dissertation/Thesis): عبارت از اثر علمی- تحقیقی است که محصل جهت تکمیل برنامه تحصیلی ماستری یا دوکتورا تحت نظر استاد رهنما تحریر و مکلف به دفاع آن در محضر هیئت منصفه می‌باشد. کار تیزس مطابق به‌رهنمود مربوط که از سوی ریاست محترم تحقیق، تالیف و ترجمه تدوین گردیده‌است، صورت می‌گیرد. موضوع تیزس با ارایه پیشنهاد از جانب محصل در تفاهم با استاد رهنما با دفاعیه محصل بعد از قبولی کمیته و تایید بورد ماستری / دوکتورای نهاد تحصیلی مربوط تعیین می‌گردد. موضوع تیزس باید جدید بوده و یکی از موضوعات و چالش‌های عمده جامعه را که تا حال بالای آن تحقیق صورت نگرفته، مورد بحث و بررسی قرار داده و راه‌حل‌های مناسب را پیشنهاد کند. سهم این کتگوری برای برنامه ماستری (۱۵-۲۵) فیصد و برای برنامه دوکتورا (۴۰ الی ۵۰) فیصد مجموع کربدتهای دوره تحصیلی تعیین شده‌است.

فعالیت‌های مرتبط به تیزس با در نظرداشت خصوصیات آن می‌تواند در دو و یا سه سمستر تنظیم گردد.

یادداشت: عناوین مضامین یا کورس‌های شامل نصاب تحصیلی باید معیاری بوده و در مطابقت با مودل‌های برنامه‌های مشابه کشورهای جهان باشد.

مضامین پیش‌نیاز

مضامین پیش‌نیاز (Pre-Requisite Courses) مضامینی اند که پیش شرط یک تعداد مضامینی می‌باشند که باید قبل از ورود به آن مضمون فرا گرفته شوند. مضامین پیش‌نیاز شامل کتگوری‌های مختلف شده می‌توانند که باید در جداول سمسروار مضامین مشخص گردند. مفردات این مضامین باید طوری انکشاف داده شوند که نیازهای مضمون را که پیش‌نیاز آن است رفع نماید. مضامین مقطع‌های قبلی به‌عنوان پیش‌نیاز شامل نصاب شده نمی‌توانند.

ماهیت نظری، عملی و یا ساحوی بودن مضامین

مضامین با در نظرداشت ماهیت شان می‌توانند مشتمل بر دروس نظری، عملی، ساحوی و یا مختلط باشند که در ذیل به آن‌ها اشاره گردیده‌است:

۱. **دروس نظری** به‌دروسی اطلاق می‌گردد که مطابق به مفردات و روش‌های پیش‌بینی شده تدریس مندرج

نصاب تحصیلی در صنوف درسی ارایه می‌گردند.

۲. **دروس عملی** به آن دروسی گفته می‌شود که در صنوف درسی (حل مسایل، مطالعات موردی و ارایه کارهای

سپرده شده به محصل در همه رشته‌ها)، لابراتوارها، شاپ‌ها، کارگاه‌ها، محاکم تمثیلی و برگزار می‌شوند.

۳. دروس ساحوی دروسی اند که در ساحه (کلینیک‌ها، مکاتب تجربوی، شفاخانه‌ها، بازدیدها از مکان‌های مختلف و غیره) به هدف کسب تجربه و مهارت برگزار می‌شوند.

کورس‌های کمبود

کورس‌های کمبود (Deficiency Courses) عبارت از کورس‌هایی مسلکی مقطع قبلی اند که تکمیل آن‌ها برای شمولیت در برنامه ماستری یا دوکتورا حتمی می‌باشد. هرگاه متقاضی برنامه، کورس‌های یادشده را در دوره ماقبل تعقیب نموده باشد باید آن‌ها را مؤفانه تکمیل نماید. تعداد این کورس‌ها و کریدت‌های آن‌ها نظر به فیصله کمیته نصاب پوهنخی و تایید کمیته نصاب نهاد تحصیلی تعیین و درج نصاب می‌گردد. چگونگی تطبیق آن از طریق بورد برنامه‌های ماستری و دوکتورا مشخص می‌گردد.

نمرات کورس‌های یادشده شامل مجموع نمرات مضامین برنامه ماستری و دوکتورا نگردیده؛ مگر در ترانسکرپت نمرات برنامه‌های یادشده به شکل جداگانه درج می‌گردد.

کودگذاری مضامین

در نهادهای تحصیلی مختلف جهان از شیوه‌های مختلف کودگذاری استفاده می‌شود. در کشور عزیز ما نیز شیوه مشخص کودگذاری از جانب کمیسیون ملی نصاب تحصیلی تعیین گردیده‌است. کود هر مضمون متشکل از چهار بخش است که دو بخش آن حروف و دو بخش آن اعداد است.

بخش اول حروف مشخص کننده درجه تحصیلی (ماستری / دوکتورا) و بخش دوم مشخص کننده اسم برنامه مربوط می‌باشد که با نقطه ازهم جدا می‌شوند. بخش اول حروف از مخفف انگلیسی درجه تحصیلی و بخش دوم حروف از مخفف انگلیسی اسم برنامه گرفته شده اند که برای برنامه‌های ماستری (M) و برای برنامه‌های دوکتورا (D) می‌باشد. مخفف انگلیسی اسم برنامه حد اکثر پنج حرف بوده می‌تواند.

بخش‌های سوم و چهارم متشکل از اعداد مشخص کننده سمستر و کود مضمون می‌باشند. مشخصه سمسترها برای برنامه‌های ماستری (01الی 04) و برای برنامه‌های دوکتورا (01الی 06) می‌باشند. عدد دو رقمی بعدی مشخص کننده خود مضمون می‌باشد. طور مثال:

الف- برای برنامه‌های ماستری علوم طبیعی مانند (برنامه ماستری فارمی کلینیکی - Master of Clinical Pharmacy) کود (M.CIPh.0103) چنین مفهوم می‌دهد:

M - درجه تحصیلی ماستری، CIPh - نام برنامه ماستری (فارمی کلینیکی - Clinical Pharmacy) ، عدد (01) سمستر اول تحصیلی و عدد آخر (03) مشخص کننده مضمون مورد نظر می‌باشد.

ب- برای برنامه ماستری علوم اجتماعی مانند (حقوق - Law) کود (M.Law.0103) چنین مفهوم دارد:

M - درجه تحصیلی ماستری، Law - نام برنامه ماستری حقوق (Law)، عدد (01) سمستر اول تحصیلی و عدد آخر (03) مشخص کننده مضمون مورد نظر می باشد.

ج- کودگذاری برای برنامه های دوکتورا قرار ذیل است:

برای برنامه دوکتورای پلانگذاری و طراحی شهری (Urban Planning and Design) کود (D.UPD.0103) چنین مفهوم دارد:

D - درجه تحصیلی دوکتورا، UPD - نام برنامه دوکتورای پلانگذاری و طراحی شهری (Urban Planning and Design)، عدد (01) سمستر اول تحصیلی و عدد آخر (03) مشخص کننده مضمون مورد نظر می باشد.

به همین گونه برای برنامه دوکتورای حقوق (Law) کود (D.Law.0103) چنین مفهوم دارد:

D - درجه تحصیلی دوکتورا، Law - نام برنامه دوکتورای حقوق (Law)، عدد (01) سمستر اول تحصیلی و عدد آخر (03) مشخص کننده مضمون مورد نظر می باشد.

و عدد آخر برای مضامین مختلف در عین برنامه قابل تکرار نیست، یعنی هر مضمون مشخصه خاص خود را دارد.

مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی

بسته نصاب تحصیلی مطابق به مشخصات ویرایشی پذیرفته شده تهیه و تدوین می گردد. برای اینکه تمام نصاب های تحصیلی به یک شیوه تهیه و تدوین گردند لازم است تا تمام مشخصات نگارشی و ویرایشی آنها یکسان مراعات گردند (به ضمیمه شماره ۱ مراجعه گردد).

مراحل تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب های تحصیلی ماستری و دوکتورا

۱. نیازسنجی دقیق، همه جانبه مستند و مستدل، تحلیل و تجزیه نیازسنجی و اتخاذ تصمیم نهایی برای انکشاف یا بازنگری نصاب تحصیلی برنامه؛
۲. تثبیت نام برنامه و عنوان سند تحصیلی در تطابق با ریفرنس ها و مودل های معتبر جهانی و به روز؛
۳. تثبیت دیدگاه، ماموریت، ارزش ها، اهداف آموزشی، نتایج متوقعه و استراتژی تحصیلی برنامه تحت چتر نهاد تحصیلی مربوط؛
۴. پیش بینی شرایط تطبیق به شمول منابع فیزیکی، منابع بشری و زمان مورد نیاز؛

۵. تثبیت روش‌های تدریس و ارزیابی با در نظر داشت خصوصیات برنامه و مدل‌های مشابه در پوهنتون‌های معتبر سایر کشورها؛

۶. تعیین و تثبیت کورس‌های مورد نیاز در کنگوری‌های مختلف، تعداد کزیدت، ساعات درسی به تفکیک نظری، عملی و ساحوی، و تشخیص مضامین و پیش‌نیاز آن‌ها با توجه به خصوصیات برنامه و مدل‌های مشابه در پوهنتون‌های معتبر سایر کشورها و

۷. شرح مختصر، تعیین اهداف آموزشی و نتایج متوقعه مضامین (با استفاده از افعال مناسب)، شیوه‌های تدریس و آموزش، شیوه‌های ارزیابی محصلان و انکشاف مفردات درسی برای مضامین تعیین شده با استفاده از کتب درسی به‌روز و معتبر.

فصل دوم

ساختار بسته نصاب تحصیلی برنامه‌های ماستری و دوکتورا

قبل از اینکه به معرفی ساختار بسته نصاب تحصیلی پرداخته شود باید تذکر داد که کمیسیون ملی نصاب تحصیلی، نصاب‌های تحصیلی آن‌عده برنامه‌هایی را که جواز قانونی و یا حکم طی مراحل خویش را از وزارت تحصیلات عالی اخذ نموده باشند، طبق رهنمود هذا به رویت چک لست ارزیابی نصاب تحصیلی برنامه‌های ماستری و دوکتورا ارزیابی و طی مراحل می‌نماید (به ضمیمه شماره ۷ مراجعه گردد).

ساختار یک بسته نصاب تحصیلی در بردارنده بخش‌ها و محتویات آتی می‌باشد:

پشتی نصاب تحصیلی

پشتی نصاب متشکل از صفحات روی پشتی، عقب پشتی و عطف آن می‌باشد:

الف- روی پشتی

برای نصاب‌هایی که از طریق نهاد تحصیلی طی مراحل می‌گردند:

صفحه روی پشتی در بردارنده لوگوی وزارت تحصیلات عالی در سمت راست و لوگوی نهاد تحصیلی مربوط در سمت چپ و در بین آن‌ها عبارات وزارت تحصیلات عالی، اسم نهاد تحصیلی و اسم متصدی برنامه در قسمت بالایی پشتی درج می‌گردد.

چند سطر پایین‌تر در وسط صفحه عنوان نصاب تحصیلی به دو زبان رسمی کشور به خط درشت نوشته می‌شود. پایین‌تر از آن یک تصویر یا لوگو که نمایانگر خصوصیات برنامه باشد، درج گردد. در پایین‌ترین قسمت وسط صفحه سال تدوین نصاب به هجری قمری درج می‌گردد. صفحه عقبی روی پشتی آن سفید گذاشته می‌شود.

برای نصاب‌هایی که از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلستر) نهایی می‌گردند: لوگوی وزارت تحصیلات عالی در وسط و تحت آن عبارات وزارت تحصیلات عالی، معینیت علمی، ریاست نصاب تحصیلی، برنامه ملی بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی درج می‌گردند.

چند سطر پایین‌تر در وسط صفحه عنوان نصاب تحصیلی برنامه به دو زبان رسمی کشور و انگلیسی به خط درشت نوشته می‌شود.

پایین‌تر از آن یک تصویر که نمایانگر خصوصیات برنامه باشد، درج می‌گردد.

در پایین ترین قسمت وسط صفحه سال تدوین نصاب به هجری قمری درج می گردد. صفحه عقبی روی سفید گذاشته می شود.

ب- عقب پستی

در نصاب های تحصیلی که از طریق نهاد طی مراحل می گردند مشخصات جزء الف به زبان انگلیسی، درج سال به میلادی و بدون درج تصویر، و در نصاب های تحصیلی که از طریق کلستر طی مراحل می گردند، لوگوی وزارت تحصیلات عالی در وسط و تحت آن عبارت ریاست نصاب تحصیلی به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) و چند سطر پایین تر پیام برنامه ملی بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) تحریر می گردد. این پیام از جانب ریاست نصاب تحصیلی قبلاً مشخص گردیده است. پایین تر از آن شعار ملت واحد- نصاب واحد به سه زبان و در پایین ترین قسمت صفحه، آدرس، شماره تماس و ایمیل آدرس ریاست نصاب تحصیلی درج می گردد. صفحه قبلی آن سفید گذاشته می شود.

ج- عطف پستی

برای نصاب های تحصیلی که از طریق برنامه ملی بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلستر) نهایی می گردند لوگوی وزارت تحصیلات عالی و برای نصاب های دیگر لوگوی نهاد تحصیلی متصدی برنامه در قسمت بالا، عنوان برنامه در قسمت وسط و سال تدوین به هجری قمری در قسمت پایین تحریر می گردد. (به ضمیمه های شماره ۲ مراجعه شود)

صفحه حقوقی

صفحه حقوقی برای حفظ حقوق مادی و معنوی نهاد تحصیلی و مرجع تدوین کننده نصاب تحصیلی اختصاص می یابد و صفحه عقب آن سفید می ماند. (به ضمیمه شماره ۳ مراجعه شود)

صفحه بسم الله الرحمن الرحيم

بسم الله الرحمن الرحيم بعد از صفحه حقوقی در صفحه تاق و وسط صفحه با خط درشت درج می گردد. عقب صفحه سفید باقی می ماند. تمام صفحات یادشده در قید شماره گذاری صفحات نیستند.

پیام ها

قبل از فهرست مطالب در نصاب های تحصیلی که از طریق نهاد تحصیلی ترتیب و تنظیم می گردد، پیام رئیس نهاد تحصیلی و در نصاب های تحصیلی که از طریق کلستر نهایی می گردند پیام های مقام وزارت تحصیلات عالی و رئیس نصاب تحصیلی درج می گردند. پیام ها در صفحات تاق درج می گردند و در صورتی که کوتاه و در یک صفحه ختم

گردند عقب صفحات سفید گذاشته می شوند. صفحات پیام‌ها قید شماره‌گذاری به حروف ابجد بوده و شماره‌گذاری صفحات سفید عقبی دیده نمی شوند. در صورتی که پیام هر دو صفحه را احتوا کند شماره‌گذاری در هر دو صفحه قابل رویت است.

پیشگفتار

چگونگی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی، اهمیت، دست‌آوردهای بعدی، مسوولیت‌های دست‌اندرکاران برنامه در قبال نصاب تحصیلی و در نظر گرفتن اصول و معیارهای پذیرفته‌شده در روشنی احکام شرعی و قوانین اسلامی و سرانجام قدردانی از دست‌اندرکاران موضوعاتی اند که در پیشگفتار به آن‌ها پرداخته می‌شود.

در صورتی که نصاب تحصیلی از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلستر) نهایی گردد، محتوای پیشگفتار از جانب کمیسیون ملی نصاب تحصیلی ترتیب و درج نصاب می‌گردد. پیشگفتار نیز از صفحه ناق شروع شده در صورتی که کوتاه و در همین صفحه ختم شود، عقب صفحه سفید باقی می‌ماند. این صفحات نیز قید شماره‌گذاری به حروف ابجد شده و شماره‌گذاری صفحات سفید عقبی دیده نمی‌شوند ولی در صورتی که پیشگفتار هر دو صفحه را احتوا کند شماره‌گذاری در هر دو صفحه قابل رویت است.

فهرست مطالب

فهرست مطالب مشتمل بر عناوین اصلی و فرعی می‌باشد. تلاش گردد که از ذکر عناوین اضافی فرعی، جلوگیری صورت گیرد. صفحات اول (پیام‌ها الی ختم صفحات فهرست مطالب) به حروف ابجد و از صفحه مقدمه الی اخیر به کمک اعداد شماره‌گذاری می‌گردند. فهرست مطالب نیز از صفحه ناق آغاز گردیده در صورتی که به صفحه ناق ختم گردد، عقب صفحه سفید باقی می‌ماند. این صفحات نیز قید شماره‌گذاری به حروف ابجد شده و شماره‌گذاری صفحات سفید عقبی دیده نمی‌شوند. در صورتی که در صفحه جفت ختم شود شماره‌گذاری در تمام صفحات قابل رویت است.

بسته نصاب تحصیلی از (۳) بخش عمده تشکیل شده که هر بخش با عناوین درشت (بخش نخست، دوم و سوم) در وسط صفحه از هم جدا می‌شوند. عقب این صفحات سفید و شماره‌گذاری در هر دو صفحه قابل رویت نمی‌باشد.

بخش اول : عمومیات

اصل محتوای بسته نصاب از همین جا آغاز می‌گردد و عناوین و محتویات آنی را دربر می‌گیرد.

مقدمه

در بردارنده بسم الله الرحمن الرحيم، حمد، توضیحات مختصر در مورد اسم برنامه و محتوای بسته نصاب تحصیلی برنامه، مراحل تدوین نصاب، استفاده از اصول و معیارهای پذیرفته شده ملی و بین‌المللی و سهم بخش‌های مختلف در نصاب تحصیلی می‌باشد.

در صورتی که نصاب تحصیلی از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلستر) نهایی گردد محتوای مقدمه از جانب اعضای کلستر تحت نظر کمیسیون ملی نصاب تحصیلی ترتیب و درج نصاب می‌گردد. مقدمه نیز از صفحه‌تاق و شماره (۱) شروع شده در صورتی که کوتاه باشد، عقب صفحه سفید باقی می‌ماند و شماره‌گذاری آن دیده نمی‌شوند و در صورتی که در صفحه جفت ختم شود شماره‌گذاری در تمام صفحات قابل رویت است.

معرفی برنامه

توضیحات در مورد عنوان برنامه، شرایط شمول در برنامه و سند تحصیلی برای فارغان آن مطابق استانداردهای ملی و بین‌المللی به سه زبان (دري، پشتو و انگلیسی)، معرفی مختصر محتوای نصاب تحصیلی برنامه، درج ۳ الی ۵ منبع معتبر بین‌المللی مشابه که به‌حیث مودل یا مأخذ در تهیه نصاب و ایجاد برنامه از آن استفاده شده، می‌باشد. ذکر مأخذ متذکره و آدرس انترنتی (لنک) مربوط آن‌ها حتمی است.

در این بخش دیدگاه، ماموریت، ارزش‌ها، اهداف آموزشی و نتایج متوقعه برنامه، شرایط تطبیق برنامه به شمول منابع بشری، منابع فیزیکی معیاری و وقت کافی برای تطبیق برنامه که هر کدام به‌طور جداگانه به تفصیل توضیح می‌گردند.

دیدگاه

دیدگاه، دورنمای برنامه تحصیلی را در عرصه آموزش علمی و عملی، تحقیقات علمی و اعتبار آکادمیک در سطح ملی و بین‌المللی و در روشنی احکام اسلامی متکی بر اصالت دینی و معاصرت دنیوی تعیین می‌کند.

ماموریت

وظایف متصدیان برنامه را در قبال ارتقای سطح آموزش و یادگیری محصلان با استفاده از آخرین یافته‌های علمی-تحقیقی و کاربرد تکنالوژی‌های نوین، و تقدیم نیروی مسلکی متعهد و متدین به جامعه را مشخص می‌سازد.

ارزش‌ها

ارزش‌های ذیل در نصاب تحصیلی درج گردیده و در جریان تدوین و تطبیق در نظر گرفته شوند:

- ۱) حفظ، احترام و رعایت ارزش‌های دینی و ملی و شعائر اسلامی؛
- ۲) تقویۀ همه‌جانبه‌روحیۀ عقیدوی، فکری، اخلاقی، علمی و مسلکی؛
- ۳) تقویۀ روحیۀ اخلاص، تقوا و انجام عبادات؛
- ۴) توجه به تربیت کادرهای مسلمان، متدین و مسلکی متعهد به ارزش‌های اسلامی؛
- ۵) تقویۀ روحیۀ اخوت اسلامی، وحدت، ترحم، همدردی، خدمت‌گذاری، احترام متقابل و ایثار؛
- ۶) عمل به احکام شرعی در زنده‌گی و تقویۀ روحیۀ باورداشتن محکم به آن‌ها؛
- ۷) تقویۀ روحیۀ تحکیم رابطه و ایجاد توازن میان علوم دینی و عصری به‌اساس اصالت دینی و ضرورت دنیوی و عصری و
- ۸) تقویۀ روحیۀ تحکیم رابطه و ایجاد توازن میان نیازهای روحی، عقلی و جسمی انسان بر اساس وحی و احکام الهی.

نیازسنجی

نیازسنجی عبارت از یک روند مقدماتی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی است که طی آن نیاز جامعه و بازار کار مطالعه شده و توجیحات علمی و مؤثق پیرامون اصلاح نصاب تحصیلی موجود حاصل می‌شود. نیازسنجی باید به‌سطح نیاز محصلان، بازار کار و جامعه صورت گیرد و به‌دو پرسش ذیل پاسخ دهد:

اول: آیا در جامعه و بازار کار کشور به‌فارغ‌التحصیلان این برنامه، تقاضای با دوام و مؤثر وجود دارد؟

دوم: آیا امکانات و شرایط واقعی در نهاد تحصیلی برای برنامه‌مورد نظر (منابع فزیک، منابع بشری به‌شمول استادان با صلاحیت قانونی، وقت کافی) موجود است یا فراهم شده می‌تواند تا فارغ‌التحصیلان مطابق اهداف مطروحه تریه شوند؟

نیازسنجی برنامه با شیوه‌های مختلف (توزیع پرسشنامه، مصاحبه و یا برگزاری جلسات با استادان، فارغ‌التحصیلان، محصلان سال اخیر، نماینده‌گان ادارات ذیربط امارتی و خصوصی و...) و با استفاده از چند مودل معتبر منطقه و جهان صورت می‌گیرد.

شایان ذکر است که در این بخش توضیحات مربوط به شیوه‌های به‌کار رفته در نیازسنجی در سه بخش نیاز کشور، بازار کار و محصلان ارایه شده و نتیجه تحلیل نهایی آن درج می‌گردد و از درج معلومات اضافی جدا صرف نظر گردد.

اهداف آموزشی برنامه

اهداف آموزشی برنامه در بردارنده مفاهیم حوزه‌های دانشی، عاطفی، مهارتی و قابلیت‌هایی اند که محصلان باید آن‌ها را طی دوره تحصیلی فراگیرند و در عمل تطبیق نموده بتوانند. در حقیقت اهداف آموزشی برنامه بالای نتایج و دست‌آوردهای محصلان طی دوره تحصیلی تأکید دارد. اهداف آموزشی برای یک برنامه باید مشخص، قابل اندازه‌گیری، قابل حصول، واقع‌بینانه و زمان‌بندی شده (SMART) بوده و با استفاده از افعال مناسب تعیین و درج نصاب شوند. اهداف آموزشی برنامه ماستری باید فراتر از برنامه لیسانس و اهداف آموزشی برنامه دوکتورا فراتر از برنامه ماستری در نظر گرفته شوند و با دیدگاه و ماموریت نهادهای تحصیلی مربوط هم‌خوانی داشته باشند.

نتایج متوقعه برنامه

نتایج متوقعه یک برنامه باید نشان دهنده مهارت‌ها، تجارب و توانایی‌های محصل باشد که در جریان تحصیل فراگرفته و بعد از فراغت آن‌را در عمل پیاده نماید. نتایج متوقعه با استنباط از اهداف آموزشی به شکل شماره‌وار و با استفاده از افعال مناسب تعیین و درج نصاب می‌شوند. نتایج متوقعه برنامه ماستری باید فراتر از برنامه لیسانس و از برنامه دوکتورا فراتر از برنامه ماستری در نظر گرفته شوند و با دیدگاه و ماموریت نهادهای تحصیلی مربوط هم‌خوانی داشته باشند.

شرایط حداقل تطبیق نصاب تحصیلی

شرایط تطبیق عبارت از نیازهای حداقلی اند که دسترسی به آن‌ها برای تطبیق برنامه حتمی می‌باشد. در صورت فراهم نبودن این شرایط، تطبیق برنامه چالش‌برانگیز و ناممکن می‌باشد. یک نهاد تحصیلی نمی‌تواند قبل از فراهم سازی این شرایط به تطبیق نصاب مبادرت ورزد.

نصاب تحصیلی هر برنامه که از طریق برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی (کلیسترها) تهیه، تدوین و بازنگری می‌گردد به‌عنوان نصاب تحصیلی واحد در تمام نهادهای تحصیلی امارتی و خصوصی کشور که مجوز رسمی برنامه مذکور و شرایط تطبیق پیش‌بینی شده در نصاب را داشته باشند، بطور یک‌سان قابل تطبیق می‌باشد.

نصاب تحصیلی که از طریق نهادهای تحصیلی مربوطه تهیه، ترتیب و بازنگری می‌گردد، در صورت داشتن مجوز رسمی و شرایط تطبیق پیش‌بینی شده بعد از طی مراحل رسمی مطابق این رهنمود قابل تطبیق می‌باشد. شرایط فوق الذکر قرار ذیل اند:

۱. مجوز قانونی برنامه

۲. منابع بشری:

الف) استادان با صلاحیت

شماره	شهرت		تحصیلات			نوعیت وظیفه		ملاحظات
	اسم	تخلص	درجه تحصیلی	رشته تحصیلی	رتبه علمی	دایمی	قرار دادی	
۱								
۲								

ب) تکنیشن های ماهر و مجرب

شماره	شهرت		تحصیلات		تجربه کاری	نوعیت وظیفه		ملاحظات
	اسم	تخلص	درجه تحصیلی	رشته تحصیلی		دایمی	قرار دادی	
۱								
۲								
۳								

ج) کارمندان اداری

شماره	شهرت		تحصیلات		تجربه کاری	نوعیت وظیفه		ملاحظات
	اسم	تخلص	درجه تحصیلی	رشته تحصیلی		دایمی	قرار دادی	
۱								
۲								
۳								

د) مسولین کتابخانه و تکنالوژی معلوماتی

شماره	شهرت		تحصیلات		تجربه کاری	نوعیت وظیفه		ملاحظات
	اسم	تخلص	درجه تحصیلی	رشته تحصیلی		دایمی	قرار دادی	
۱								
۲								
۳								

۳. منابع فزیک: داشتن تعمیر تدریسی و اداری، کتابخانه مجهز با کتاب هایی که در نصاب به عنوان منابع کورس ها مشخص شده اند، مرکز آی تی فعال، صنوف درسی مجهز و ...

۴. وقت کافی: عمده ترین شرط تطبیق نصاب تحصیلی است. این شرط به ویژه در قسمت تطبیق برنامه هایی که خارج از وقت رسمی برگزار می گردند، از اهمیت خاص برخوردار است.

ساعات درسی ضایع شده بنا بر هر دلیلی، باید در جریان سمستر جبران گردند و امتحانات وسط سمستر، تطوری تنظیم گردند که ساعات درسی ضایع نگردند.

اصول و معیارهای تألیف کتب و محتوای درسی مطابق به مفردات تعیین شده

۱. محتوای درسی باید با توجه به اصول اسلامی، ارزش های دینی و ملی به شکلی ترتیب شود که مسایل و شکلیات آن مطابق با احکام شرعی و فقه حنفی باشد، سیستم اداری نام‌ها و اصطلاحات آن متضمن مفاسد نبوده و با روحیه و اهداف شرعی در تضاد نباشد.
۲. محتوای درسی باید به گونه ترتیب شود که مطابق اصالت دینی با در نظر داشت ضرورت و معاصرت دنیوی، آخرین دست آوردها و ابتکارات تمام علوم و فنون جابه‌جا گردد و معیارات جهانی که با احکام شرعی در تضاد نباشد در نظر گرفته شود.
۳. تحصیل ذات انسانی را تکمیل و صفات نیکو را رشد داده، در نتیجه روحیه اخلاص، تقوا، عبادت، اخوت اسلامی، وحدت، همدردی، خدمت، احترام و ایثار را در افراد تقویه می‌نماید. در حقیقت تحصیل نسل آینده را به گونه تربیه می‌کند که برای کشور و جامعه الگو، نمونه و انسان مقتدا باشد، ازینرو محتوا و مواد درسی باید به گونه تهیه و ترتیب گردد که از یکسو این مقتضیات را برآورده سازد و از سوی دیگر ارزش علم را به عنوان یک فضیلت در اذهان محصلین نهادینه کند نه به مقصد اندوختن مادیات.
۴. محتوای درسی علوم ساینسی، اجتماعی، ادبی و انسانی به گونه ترتیب گردد که بخش عقیدوی فکری و اخلاقی آن مطابق با نظام های اخلاقی و اعتقادی اسلام، اساسات، مصادر و خصوصیات آن مطابق با شریعت اسلامی و محتوای بخش علوم حقوق، اقتصاد، سیاست، اداره، مدیریت، پالیسی، قانون، انسان شناسی، جامعه شناسی، روان شناسی، هنر و علوم تربیتی مطابق فقه حنفی باشد.
۵. محتوای درسی علوم اجتماعی، ادبی و تربیتی باید به گونه‌ی ترتیب شود که در مورد علوم اسلامی، فنون، تاریخ، فرهنگ، ارزشها، افتخارات و شخصیت‌ها مطابق نیاز معلومات کافی و مستند در آن وجود داشته باشد و در پیشرفت جهان در هر دو بخش مادی و معنوی نقش مسلمانان را نمایان سازد، برای محصلان حس برتری داده و چنین ذهنیتی ایجاد کند که اسلام دین کامل و شامل است که برای تمام امور زنده‌گی در بخش های مادی و معنوی نظام‌ها، اصول و راهنمایی‌های خاص خود را دارد که در هر زمان و مکان قابل عمل و تطبیق می‌باشد.
۶. محتوای درسی باید به گونه‌ی ترتیب شود که محصل مستقیماً از دوره قدیم یونان باستان به دوره نشأه ثانیه (رنسانس، زمان رشد دوباره غربی‌ها) کشانیده نشود و به محصلان چنان تلقین نگردد که تمام جهان در قرون وسطی در تاریکی بوده است، زیرا واقعیت چنین نیست، چون این عصر تنها برای غربی‌ها دوره تاریک بوده و مسلمانان در این دوره دارای دست آوردها و کارنامه‌های علمی و تجربی بسیار زیاد بوده اند که تاریخ گواه آن است.
۷. محتوای درسی علوم ساینسی و تجربی باید به گونه ترتیب شود که تفاوت بین حقایق و واقعیت‌های ساینسی، تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینس دانان از همدیگر به شکل واضح تفکیک شوند، زیرا مواردیکه بر حقایق بنا شده

باشند خلاف اسلام نیستند، مگر تخمین‌ها و قیاس‌ها خلاف اسلام بوده می‌توانند. استادان و مؤلفین، نباید از آیات قرآن کریم که در رابطه به کاینات نازل گردیده اند در تطبیق و تصدیق تخمین‌ها و فرضیه‌های ساینسی استدلال بی‌مورد نمایند، زیرا در این گونه انطباق نه‌تنها کدام خدمت به قرآن‌کریم صورت نمی‌گیرد، بلکه چنین تخمین‌ها و قیاس‌ها اگر غلط ثابت شوند باعث پیدا شدن شک و شبه‌در باره قرآن کریم می‌گردند.

۸. در بخش علوم ساینسی و تجربی، در پس منظر تاریخی نصاب باید نقش دانشمندان مسلمان در رساندن علوم یاد شده به معیارات امروزی بیان گردد. همین دانشمندان و علمای مسلمان بودند که از همه اولتر برای جهان براساس تجربه، روش تحقیق را نشان دادند و تحقیقات غرب و اروپا نیز به‌همین اساس استوار می‌باشد.

۹. در علوم طبیعی و ساینسی در موارد مربوط به کاینات، آفات و حوادث طبیعی تنها نسبت به طبیعت و مادیت داده نشود بلکه جنبه الهی و شرعی آن نیز ذکر گردد.

۱۰. محتوای کتب درسی ساینس، علوم طبیعی، زبان‌ها، و دیگر علوم و فنون مورد نیاز به‌گونه‌ی ترتیب شود که در باره این علوم از تجربیات دیگران استفاده شود؛ مگر مسایل عقیدوی، فکری و فرهنگی انتقال داده نشود.

ویژه‌گی‌های نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی یک برنامه باید دارای ویژه‌گی‌های ذیل باشد که در بسته نصاب تحصیلی تهیه شده به‌ترتیب ذکر گردند:

- نصاب تحصیلی که از طریق کلستراها تدوین، بازنگری و انکشاف داده می‌شوند، به‌عنوان نصاب تحصیلی واحد، برای تمام نهادهای تحصیلی امارتی و خصوصی کشور که جواز و شرایط تطبیق آن را دارند، ارائه می‌گردد.
- تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی جدید مطابق با ارزش‌های دینی و ملی صورت گیرد.
- تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی بر اساس استندردهای علمی بین‌المللی انجام یابد.
- در نصاب تحصیلی مضامین، مفردات و منابع نامعتبر و از وقت گذشته توسط استادان متخصص و مسلکی و اشخاص ماهر، حذف گردیده و به‌جای آن مطابق پیشرفت‌های جدید، مضامین، مفردات و منابع نو جابه‌جا گردند.
- برای استادان متخصص و مسلکی این رشته الزامی گردد تا مطابق مفردات تعیین شده نو کتب و محتوای درسی جدید و به‌روز را تحت سرپرستی وزارت تحصیلات عالی تهیه نمایند.

استراتژی تحصیلی

استراتژی تحصیلی بیانگر تمام رویکرد برنامه در جریان دوره تحصیلی بوده و در این بخش معلومات ذیل به‌طور خلاص ارائه می‌گردد:

الف: مدت دوره تحصیل

در این بخش مدت دوره تحصیل مطابق برنامه دیزاین شده، تعداد سمسترها و سالهای تحصیلی در حالت عادی و حالت استثنایی توضیح داده می شود.

ب: تعداد، کتگوری ها و خصوصیات مضامین

در این بخش کتگوری های مضامین اساسی، مسلکی، انتخابی و پایان نامه با ذکر مشخصات آنها به شمول نام مضمون به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی)، کد نمبر، تعداد کرایت و فیصدی کتگوری مربوط در جداول مربوط درج می گردد:

۱. جدول مضامین اساسی

کرایت مضمون	کود مضمون	نام مضمون			شماره
		English	پشتو	دری	
					۱
					۲
					۳
	مجموعه کرایت ها				
	فیصدی این کتگوری				

۲. جدول مضامین مسلکی

کرایت مضمون	کود مضمون	نام مضمون			شماره
		English	پشتو	دری	
					۱
					۲
					۳
	مجموعه کرایت ها				
	فیصدی این کتگوری				

۳. جدول مضامین انتخابی

کرایت مضمون	کود مضمون	نام مضمون			شماره
		English	پشتو	دری	
					۱
					۲
	مجموعه کرایت ها				
	فیصدی این کتگوری				

۴. جدول مضامین شامل کتگوری تیزس

شماره	نام مضمون			کود مضمون	کریبت مضمون
	دري	پشتو	English		
۱					
۲					
۳					
				مجموعه کریبت‌ها	
				فیصدي این کتگوري	

۵. جدول کورس‌های کمبود

شماره	نام مضمون			کود مضمون	کریبت مضمون
	دري	پشتو	English		
۱					
۲					
۳					
				مجموعه کریبت‌ها	
				فیصدي این کتگوري	

یادداشت: تعداد این کورس‌ها و کریبت‌های آن‌ها نظر به فیصله کمیته نصاب پوهنځی و تایید کمیته نصاب نهاد تحصیلی تعیین و درج نصاب می‌گردد. چگونگی تطبیق آن از طریق بورد برنامه‌های ماستری و دوکتورا با پرداخت فیس کریبت‌ها مشخص می‌گردد.

۶. جدول ساختار کلی برنامه

تعداد کسب‌های مختلف مضامین	تعداد کسب‌ها	فیصدی تعداد کسب‌ها
تعداد کسب‌های مضامین اساسی		
تعداد کسب‌های مضامین مسلکی		
تعداد کسب‌های مضامین انتخابی		
تعداد کسب‌های تیزس		
تعداد مجموعی کسب‌ها		۱۰۰%

ج: معرفی کودگذاری مضامین

تمام مشخصات و مخففات که در کودگذاری مضامین در مطابقت به این رهنمود مورد استفاده قرار گرفته اند، در این بخش توضیح گردد.

د: شیوه‌های آموزش و تدریس

آموزش و تدریس باید با استفاده از شیوه‌های فعال تدریس صورت گیرد. جهت تدریس و آموزش بهتر با در نظر داشت خصوصیات برنامه تحصیلی و امکانات موجود از شیوه‌های تدریس مختلف می‌توان استفاده کرد، مانند آموزش مبتنی بر نتایج و محصل محور (Students Centered Learning, SCL/Outcome Based Education OBE)، آموزش الکترونیکی (E-Learning) و غیره.

ه: شیوه‌های ارزیابی محصلان

ارزیابی عبارت از اندازه‌گیری سطح درک و بهره‌گیری محصلان از محتوای درسی شامل نصاب است تا براساس آن مؤثریت برنامه مطالعه شده و در صورت نیاز تغییرات لازم در شیوه تدریس و مواد درسی ایجاد گردد. ارزیابی محصلان با در نظر داشت نوعیت مضمون و شیوه‌های تدریس در مطابقت با شرایط پیش بینی شده در مفردات درسی مضمون صورت می‌گیرد. شایان ذکر است که ارزیابی‌ها باید در همسویی با اهداف آموزشی طوری صورت گیرند که اندازه رسیدن به اهداف آموزشی و نتایج متوقعه رشته را پیمایش نمایند.

ارزیابی کورس‌ها به شیوه‌های مختلف صورت می‌گیرند و طور معمول بخش‌های فعالیت صنفی و حاضری (۱۰٪)، کارخانگی (۱۰٪)، ارزیابی وسط سمستر (۲۰٪) و امتحان نهایی (۶۰٪) را دربر می‌گیرند. برای کورس‌هایی که ماهیت عملی و ساحوی تیز دارند، نمرات ارزیابی جزء وسط سمستر و نهایی می‌باشد، یعنی از (۸۰٪) اختصاص داده شده برای آن‌ها (۲۰٪) آن سهم کارهای عملی یا ساحوی می‌باشد.

بخش دوم: جداول سمستروار مضامین

جداول سمستروار مضامین برای تمام برنامه به استثنای برنامه‌های زبان و ادبیات غیرانگلیسی به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) و برای برنامه‌های زبان و ادبیات غیر از سه زبان یادشده به چهار زبان ترتیب می‌گردد که هر کدام قسمت‌های جداگانه را تشکیل می‌دهند. بناءً این بخش از سه یا چهار قسمت متشکل است:

۱. قسمت اول: جداول سمستروار مضامین به زبان دری

۲. قسمت دوم: جداول سمستروار مضامین به زبان پشتو

۳. قسمت سوم: جداول سمستروار مضامین به زبان انگلیسی

۴. قسمت چهارم: جداول سمستروار مضامین به زبان (خارجی مورد نظر)

تمام این عناوین در صفحه‌ی تاق و با خط درشت نوشته شده، عقب صفحه سفید و شماره‌گذاری آن‌ها قابل رویت نمی‌باشد.

به‌خاطر سهولت فارمت واحد برای جداول سمستروار مضامین طرح گردیده که برنامه مربوط در مطابقت به آن، تقسیمات مضامین سمستر وار خود را ترتیب می‌دهد. (به‌ضمیمه شماره ۴ مراجعه شود)

در فارمت مذکور نام مضامین، کود مضامین، نوعیت یا کتگوری مضامین، تعداد کزیدت، تعداد ساعات درسی با درنظرداشت ماهیت مضمون (نظری، عملی و ساحوی)، تفکیک مضامین پیش‌نیاز و دیپارتمنت مسؤل ذکر می‌گردد. در جدول مربوط برای مضامین انتخابی، یک یا چند مضمون بدیل نیز درج می‌گردد. تعداد کزیدت‌های مضامین بدیل باید طوری تعیین گردد که در صورت تعویض مجموع تعداد کزیدت‌های سمستر از محدوده تعیین شده تجاوز نکند.

بخش سوم: مفردات و پلان درسی هفته‌وار مضامین

مفردات درسی مضامین به یکی از زبان‌های رسمی کشور تهیه می‌گردند. این بخش نیز از چهار قسمت متشکل است که به ترتیب درج نصاب می‌گردند:

۱. قسمت اول: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین اساسی

۲. قسمت دوم: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین مسلکی

۳. قسمت سوم: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین انتخابی

۴. قسمت چهارم: مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین و پلان کاری تحقیق و نگارش تیزیس

تمام این عناوین در صفحه تاق و با خط درشت نوشته شده، عقب صفحه سفید و شماره گذاری آنها قابل رویت نمی باشند. به خاطر سهولت فارمت واحد برای مفردات و پلان درسی هفته وار مضامین طرح گردیده است. (به ضمیمه شماره ۵ مراجعه شود)

تاریخته کتاب: ۱۳۹۰/۰۲/۰۱
موضوع: تاریخچه آموزش عالی در ایران
هدف: آشنایی با تاریخچه آموزش عالی در ایران و بررسی تحولات آن در طول زمان.
محتوا: در این کتاب به بررسی تاریخچه آموزش عالی در ایران از دوران قاجار تاکنون پرداخته شده است. در ابتدا به وضعیت آموزش عالی در ایران در زمان قاجار اشاره شده و سپس به دوره پهلوی و انقلاب اسلامی پرداخته شده است. در ادامه به بررسی تحولات آموزش عالی در ایران در دهه های اخیر پرداخته شده است و در نهایت به آینده آموزش عالی در ایران اشاره شده است.
منابع: ۱- کتاب تاریخچه آموزش عالی در ایران، دکتر محمد علی باقری، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.
۲- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۸۰.
۳- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۵.
۴- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۰.
۵- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۵.
۶- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۶۰.
۷- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۵.
۸- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۵۰.
۹- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۵.
۱۰- کتاب آموزش عالی در ایران، دکتر سید علی حسینی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۴۰.

فصل سوم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی برنامه‌های ماستری و دوکتورا به دو طریق ذیل طی مراحل می‌گردند:

از طریق نهاد تحصیلی

- ۱) تایید نصاب تحصیلی برنامه در جلسه متصدی / متصدیان برنامه (جلسه دیپارتمنت / جلسه مشترک دیپارتمنت‌ها / پوهنخی / پوهنخی‌ها یا ...) و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای شخص مسوول در فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی (به ضمیمه شماره ۶ مراجعه شود)؛
- ۲) تایید نصاب تحصیلی در کمیته نصاب پوهنخی که متصدی برنامه شناخته می‌شود و درج فیصله کمیته نصاب با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای شخص مسوول کمیته در فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی؛
- ۳) تایید نصاب تحصیلی برنامه در مجلس شورای علمی پوهنخی متصدی برنامه و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، با درج نام و امضای رئیس پوهنخی در فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی؛
- ۴) تایید نصاب تحصیلی از طریق کمیته نصاب نهاد تحصیلی مربوط و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای معاون علمی نهاد تحصیلی مربوط در فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی؛
- ۵) تایید نصاب تحصیلی از جانب استادان پوهنخی شریعات / دیپارتمنت ثقافت اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه، و تکمیل فورم آن از مراجع مربوطه؛
- ۶) تایید نصاب تحصیلی برنامه در مجلس شورای علمی پوهنتون و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای رئیس یا معاون علمی پوهنتون در فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی؛
- ۷) تایید نصاب تحصیلی برنامه در کمیسیون ملی نصاب تحصیلی وزارت تحصیلات عالی و درج فیصله آن با شماره پروتوکول، تاریخ جلسه، نام و امضای رئیس نصاب تحصیلی در فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی و
- ۸) منظوری و صدور حکم انفاذ نصاب تحصیلی توسط معینیت علمی وزارت تحصیلات عالی و ابلاغ رسمی آن به مراجع مربوط جهت تطبیق.

از طریق کلسترها

وزارت تحصیلات عالی به منظور غنای بیشتر و عیارسازی نصاب‌های تحصیلی با نیاز جامعه، بازار کار و معیارهای جهانی، و تطبیق اصول و معیارهای پذیرفته شده در روشنی احکام شرعی و قوانین اسلامی، برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی را به صورت کلستروار تدویر می‌نماید. این برنامه به اشتراک روسای

ضمائم

ضمیمه شماره ۱: مشخصات ویرایشی نصاب تحصیلی

پاراگراف	فونت	مشخصات
Direction = Right to left Alignment = Justified Spacing Before = 0 After = Auto Line Spacing = single	برای دری و پشتو Bahij Zar، اندازه ۱۲ برای انگلیسی Times New Roman، اندازه ۱۰ رنگ سیاه	متن نارمل
Direction = Right to left Alignment = centered Spacing Before = 0 After = 0 Line Spacing = 0	برای دری و پشتو Bahij Zar، اندازه ۱۲ ستایل ریگولار برای انگلیسی Times New Roman، اندازه ۱۰ رنگ سیاه خانه‌های عنوان ستون‌ها و سطرهای جدول بولد	جداول کنگوری‌های مضامین
Direction = Right to left Alignment = centered Spacing Before = 0 After = 0 Line Spacing = 0	برای دری و پشتو Bahij Zar، اندازه ۱۰، ستایل ریگولار برای انگلیسی Times New Roman، اندازه ۹ یا ۱۰ رنگ سیاه. خانه‌های عنوان ستون‌ها و سطرهای جدول بولد	جداول سمستروار مضامین
Direction = Right to left Alignment = Right Spacing Before = Auto After = 0 Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar، اندازه ۱۶، ستایل بولد برای انگلیسی Times New Roman، اندازه ۱۴، ستایل بولد و رنگ سیاه	عنوان شماره ۱ (Heading 1)
Direction = Right to left Alignment = Right Spacing Before = Auto After = 0 Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar، اندازه ۱۴، ستایل بولد برای انگلیسی Times New Roman، اندازه ۱۲ ستایل بولد و رنگ سیاه	عنوان شماره ۲ (Heading 2)

Direction = Right to left Alignment = Centered Spacing Before = 240 pt After = Auto Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۲۸ و ستایل بولد برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۲۴ و رنگ سیاه	Title
Direction = Right to left Alignment = Centered Spacing Before = 240 pt After = Auto Line Spacing = 1.12	برای دری و پشتو Bahij Zar ، اندازه ۲۰ برای انگلیسی Times New Roman ، اندازه ۱۸ ستایل بولد و رنگ سیاه	Subtitle

<p>سایز = A4</p> <p>همه حاشیه‌ها = 1 انچ</p> <p>رنگ = سفید</p> <p>Document View = Right to left</p> <p>Numeral - Context</p> <p>جهت صفحه (Orientation)</p> <ul style="list-style-type: none"> • برای همه بخش‌های نصاب = پورتریت (Portrait) • برای بخش دوم یعنی جداول سمستروار مضامین = لندسکیپ (Landscape) 	صفحه آرایی	
<p>موقعیت شماره صفحه در پایین و وسط</p> <p>پشتی و صفحه بسم الله الرحمن الرحيم و صفحه حقوقی قید شماره گذاری نیستند</p> <p>صفحات پیام‌ها، پیشگفتار و فهرست مطالب قید شماره گذاری به سیستم ابجد، صفحات سفید</p> <p>قید شماره گذاری بوده؛ مگر شماره زده نشوند.</p> <p>تمام بخش‌های دیگر نصاب قید شماره گذاری عادی می‌باشند، صفحاتی که عنوان‌های مندرج</p> <p>آنها با استفاده از Title، Subtitle مشخص می‌شوند، قید شماره گذاری استند؛ مگر شماره زده</p> <p>نمی‌شوند و صفحه عقب آنها نیز سفید و بدون شماره گذاشته می‌شود.</p>	شماره گذاری صفحات	
مطابق خصوصیات برنامه تعیین گردد	رنگ ورق	پشتی

اندازه لوگوها	۲ × ۲ سانتی متر
نوشته‌های میان لوگوها	متن نارمل، ستایل بولد، موقعیت مرکز، اندازه ۱۸
عنوان‌ها	دری و پشتو: اندازه ۴۰ انگلیسی: اندازه ۳۶ متن نارمل، موقعیت مرکز حدود ۳-۴ سانتی متر پایینتر از نوشته‌های میان لوگوها، ستایل بولد و رنگ سیاه
تصویر الوگو به نماینده‌گی از رشته	اندازه طوری تنظیم شود تا درست جابه‌جا شده بتواند
سال	متن نارمل، ستایل بولد، موقعیت مرکز، اندازه ۱۶
اندازه	با توجه به تعداد صفحات نصاب تعیین گردد
لوگو	در قسمت بالا به اندازه مناسب که درست جابه‌جا شود
عنوان نصاب	۱۸ بولد در وسط عطف
سال	۱۸ بولد در پایین عطف
تحصیلی	برای نصاب‌های آماده شده در نهاد تصویر یا لوگو
عقب	پیام برنامه ملی تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی به ترتیب به زبان‌های رسمی و انگلیسی در داخل چوکات‌ها، شعار نصاب ملت واحد - نصاب واحد به سه زبان در پایین صفحه، شماره تلفون، آدرس و ایمیل آدرس ریاست نصاب تحصیلی
پیشگفتار	عنوان‌ها = قید متن نارمل، موقعیت مرکز، اندازه ۱۸ و ستایل بولد متن = متن نارمل شروع از صفحه تاق
پیام وزیر تحصیلات عالی (نصاب‌های نهایی شده در کلستر) پیام رئیس نصاب تحصیلی (نصاب‌های نهایی شده در کلستر)	
بخش نخست عمومیات	Title شروع از صفحه تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند

صفحهٔ تاق	Heading 1	مقدمه / سرریزه
به ادامه	Heading 1	معرفی برنامه / د برنامه پېژندنه
به ادامه	Heading 2	دیدگاه / لرلید
به ادامه	Heading 2	ماموریت / ماموریت
به ادامه	Heading 2	ارزش ها / ارزښتونه
به ادامه	Heading 2	اهداف آموزشی / زده کړه ییزې موخې
به ادامه	Heading 2	نتایج متوقعه / متوقعه پایلې
به ادامه	Heading 2	شرایط حداقل تطبیق برنامه
به ادامه	Heading 2	اصول و معیارهای تألیف کتب و محتوای درسی مطابق مفردات تعیین شده
به ادامه	Heading 2	ویژه گی های نصاب تحصیلی حاضر
به ادامه	Heading 2	نیاز سنجی
به ادامه	Heading 1	استراتژی تحصیلی
به ادامه	Heading 2	الف) مدت دورهٔ تحصیل
به ادامه	Heading 2	ب) تعداد، کتگوری ها و خصوصیات مضامین
به ادامه	Heading 2	ج) معرفی کودگذاری مضامین
به ادامه	Heading 2	و) شیوه های آموزش و تدریس
به ادامه	Heading 2	ز) ارزیابی محصلان
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Title	بخش دوم جداول سمستروار مضامین
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	الف: جداول سمستروار مضامین به زبان دری

شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	ب: جداول سمستروار مضامین به‌زبان پشتو
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	ج: جداول سمستروار مضامین به‌زبان انگلیسی
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	د: جداول سمستروار مضامین برای زبان‌های غیراز انگلیسی به‌زبان رشته مربوط
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Title	بخش سوم مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت اول مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین اساسی
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ()
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت دوم مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین مسلکی
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ()

شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت سوم مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین انتخابی
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون ()
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت چهارم مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین انتخابی
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته‌وار مضمون ()
شروع از صفحهٔ تاق، عقب صفحه سفید، قید شماره‌گذاری؛ مگر شماره زده نشوند	Subtitle	قسمت پنجم مفردات و پلان‌های درسی هفته‌وار مضامین و پلان کاری هفته‌وار تیزس
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	مفردات و پلان درسی هفته‌وار مضمون ()
تمام عنوان‌های فرعی مفردات قید متن نارمل؛ مگر بولد، سمت راست، همه سکشن برک	Heading 1	شرح مختصر و پلان کاری هفته‌وار تیزس

ضمیمه شماره ۲: پستی نصاب های تحصیلی

۱- از طریق کلستر به زبان (دری)

آدرس: وزارت تحصیلات عالی، کاره چهار - کابل - افغانستان
 شماره تماس: 020-2514109
 ایمیل آدرس: curriculum@minhe.gov.af
 curriculum.gov.af

نصاب تحصیلی برنامه ماستری ادوکتوری
 ۱۴۴۵ هـ ق

وزارت تحصیلات عالی
 معیشت علمی

ریاست نصاب تحصیلی
 برنامه ملی بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی

نصاب تحصیلی برنامه ماستری ادوکتوری
 د. ماستری ادوکتوری برنامه تحصیلی نصاب
 Curriculum of Master/PhD Program

سال ۱۴۴۵ هـ ق

۲- از طریق کلستر (به زبان پشتو)

 د لور و زده کړو وزارت
 د تعلیمي نصاب ریاست
 Directorate of Curriculum

The Director, Ministry of Education, Government of Khyber Pakhtunkhwa
 10000 Peshawar, Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan

د تعلیمي نصاب ریاست
 Director of Curriculum

د لور و زده کړو وزارت
 Ministry of Education, Government of Khyber Pakhtunkhwa

پت: لور و زده کړو وزارت، څلورمه کارنه - کابل - افغانستان
 اړیکې شمېره: 020-2514109
 ایمل آدرس: curriculum@mhcb.gov.af

د لور و زده کړو وزارت
 د تعلیمي نصاب ریاست
 ۱۴۴۵ هـ ق

د لور و زده کړو وزارت
 د تعلیمي نصاب ریاست
 د تعلیمي نصاب د بیا کتنې او پراختیا ملي برنامه
 د ماسټري او ډاکټورا پراخې تعلیمي نصاب
 نصاب تعلیمي برنامه ماسټري او ډاکټورای
 Curriculum of Master/PhD Program

سال ۱۴۴۵ هـ ق

۳- از طریق نهاد تحصیلی (به‌زیان دری)

 <p>Ministry of Higher Education University Faculty of</p> <p>وزارت آموزش عالی پوهنتون پوهنځی</p>	<p>..... Master Program Curriculum</p> <p>2004</p>
<p>وزارت آموزش عالی پوهنتون پوهنځی</p>	<p>نصاب تحصیلی برنامه ماستری ۱۳۸۵ هـ ق</p>
 <p>وزارت تحصیلات عالی پوهنتون پوهنځی</p>	<p>نصاب تحصیلی برنامه ماستری د ماستری پروگرام تحصیلی نصاب</p> <p>۱۴۴۵ هـ ق</p>

۵. از طریق نهاد تحصیلی (به زبان پشتو)

 <p>د لړوند پوهنتون لوگر</p> <p>Ministry of Higher Education University Faculty of</p>	 <p>..... Master Program Curriculum</p> <p>2024</p>
<p>د لړوند پوهنتون لوگر</p>	<p>د ماستري پروگرام تحصیلي نصاب</p> <p>۱۳۳۵ هـ ق</p>
 <p>د لوړو زده‌کړو وزارت پوهنتون پوهنځی</p> <p>د لړوند پوهنتون لوگر</p>	<p>د ماستري پروگرام تحصیلي نصاب نصاب تحصیلي برنامه ماستري نصاب تحصیلي برنامه ماستري</p> <p>۱۴۴۵ هـ ق</p>

به زبان دری

نام نصاب تحصیلی:

ریاست: نصاب تحصیلی

دیزاینر:

وبسایت: www.mohe.gov.af

ایمیل آدرس: curriculum@mohe.gov.af

شماره تماس: ۰۲۰۲۵۱۴۱۰۹

محل نشر: چاپخانه ریاست اطلاعات، نشرات و روابط عامه

سال نشر: ۱۴۴۶ هـ. ق / ۱۴۰۳ هـ. ش

برای کلستر

نام نصاب تحصیلی:

ریاست: پوهنتون

دیزاینر:

وبسایت: www.....

ایمیل آدرس: @.....

شماره تماس:

محل نشر:

سال نشر: ۱۴۴۶ هـ. ق / ۱۴۰۳ هـ. ش

برای نهاد

تحصیلی

به‌زیان پشتو

د تحصیلي نصاب نوم:

اړوند ریاست: د تحصیلي نصاب ریاست

ډیزاینر:

ویب سایټ: www.mohe.gov.af

ایمیل آدرس: curriculum@mohe.gov.af

اړیکو شمېره: ۰۲۰۲۵۱۴۱۰۹

د چاپ ځای: د اطلاعاتو، نشراتو او عامه اړیکو ریاست

چاپخونه

د چاپ کال: ۱۴۴۶ هـ. ق / ۱۴۰۳ هـ. ش

برای کلسټر

د تحصیلي نصاب نوم:

اړوند ریاست: پوهنتون

ډیزاینر:

ویب سایټ: www.....

ایمیل آدرس:@.....

اړیکو شمېره:

د چاپ ځای: د چاپخونه

د چاپ کال: ۱۴۴۶ هـ. ق / ۱۴۰۳ هـ. ش

برای نهاد

تحصیلي

ضمیمه شماره ۴: جداول سمستر وار مضامین

۱- جدول سمستر وار مضامین به زبان دری

۲-

سال () سمستر ()										
شماره	مضمون	کود نمبر	کتگوری مضمون	تعداد کریدت	ساعات درسی هفته وار				مضامین پیش نیاز	ملاحظات
					نظری	عملی	ساحوی	مجموع		
۱										
۲										
۳										
۴										
مجموعه										

مشخصات مضامین انتخابی									
شماره	مضمون	کود	تعداد کریدت	ساعات درسی هفته وار				مضامین پیش نیاز	ملاحظات
				نظری	عملی	ساحوی	مجموع		
1									
2									
3									
مجموعه									

۲- جدول سمستروار مضامين به زبان پشتو

کال () سمستر ()										
گڼه	مضمون	کوډ	دمضمون کنگوري	د کرهپايتونو شمېر	اونيز درسي ساعتونه				مخ اړي مضمونونه	کتبي
					نظري	عملي	ساحري	ټولټال		
۱										
۲										
۳										
۴										
ټولټال										

د انتخابي مضمونونو ځانگړنې									
گڼه	مضمون	کوډ نمبر	د کرهپايتونو شمېر	اونيز درسي ساعتونه				مخ اړي مضمونونه	کتبي
				نظري	عملي	ساحري	ټولټال		
۱									
۲									
ټولټال									

۳- جدول سمستروار مضامین به زبان انگلیسی

		Semester ()		Year ()							
No	Subject	Code #	Subject Category	Number of Credits	Hours per Week				In charge Department(s)	Prerequisite Subject(s)	Remarks
					Theory	Practical	Field	Total			
1											
2											
3											
4											
5											
Total											

Elective Courses Specifications										
No	Subject	Code #	Number of Credits	Hours per Week				In charge Department	Prerequisite Subject(s)	Remarks
				Theory	Practical	Field	Total			
1										
2										
Total										

یادداشت: جداول سمستروار تمام دوره تحصیلی طبق همین فرمت خانه پری و ترتیب می گردند. این جداول به سه زبان (دری، پشتو و انگلیسی) و برای زبان های خارجی به استثنای زبان و ادبیات انگلیسی به چهار زبان به طور جداگانه ترتیب و شامل بسته نصاب می گردند.

ضمیمه شماره ۵: فارمت مفردات و پلان درسی مضامین

مفردات و پلان درسی هفته وار مضمون.....

پوهنتون	
پوهنځی	
دیارتمت	
عنوان برنامه	
کود مضمون	
تعداد کربدت	
کنگوری مضمون	
پیش نیاز مضمون	
سمستر	

شرح مختصر مضمون

در اینجا مضمون مطابق هدایت رهنمود توضیح داده می شود. از تکرار معلوماتی که در جدول بالا داده شده است پرهیز گردد.

اهداف آموزشی مضمون

با مطالعه‌ی این کورس محصلان به موضوعات آتی دست خواهند یافت:

-
-

نتایج متوقعه‌ی مضمون

با تکمیل این کورس محصلان باید فعالیت‌های آتی را در عمل انجام داده بتوانند:

- .
- .

شیوه‌های تدریس و آموزش

یادداشت: از شیوه‌های تدریس و آموزش رشته اقتباس گردد.

- .

شيوه‌های ارزیابی محصلان

یادداشت: از شیوه‌های ارزیابی محصلان رشته اقتباس گردد.

مفردات درسی دروس نظری: (فصل‌ها و زیر فصل‌ها)

یادداشت: استادان محترم برنامه‌های ماستری و دوکتورا می‌توانند برای تدریس از مقالات علمی تحقیقی به‌روز مطابق به مفردات کار بگیرند.

فصل چهارم: عنوان

فصل اول: عنوان

...

...

...

...

...

فصل دوم: عنوان

فصل: عنوان

...

...

فصل سوم: عنوان

..

.

پلان درسی هفته‌وار مضمون

محتوا	تعداد ساعات درسی در هفته			
	مجموع	نظری	عملی	ساحوی
اول				
دوم				
سوم				
چهارم				
پنجم				
ششم				
هفتم				
هشتم				
نهم				
دهم				
یازدهم				
دوازدهم				
سیزدهم				
چهاردهم				
پانزدهم				
شانزدهم				

یادداشت: دروس نظری، عملی و ساحوی مضمون در جدول بالا می‌توانند در هفته‌های مختلف طوری عیار و درج گردند که تناسب عمومی میان آن‌ها حفظ گردد. این یادداشت شامل پلان درسی نیست و صرف به منظور خاطر نشان سازی درج شده است.

<p>محتوا و کتب درسی جدید مطابق با مفردات تعیین شده در این نصاب، تحت سرپرستی و نظارت وزارت تحصیلات عالی، علاوه بر زبان‌های رسمی، به زبان‌های انگلیسی (در علوم تجربی و طبیعی) یا عربی (در علوم اجتماعی) با در نظر داشت موارد ذیل تهیه و تالیف گردد:</p> <ul style="list-style-type: none"> • در بخش علوم تجربی محتوای درسی مطابق آخرین پیشرفت‌های در مضمون تهیه و در مواردی که ایجاب می‌کند نقش و دست آوردهای دانشمندان مسلمان نیز یادآوری گردد. 	<p>کتاب مقرر</p>
---	------------------

<ul style="list-style-type: none"> • در بخش علوم اجتماعی، انسانی و ادبی اصالت دینی مراعات شود و در بخش علوم ساینسی و طبیعی موارد که ایجاب می‌کند علاوه بر علل ظاهری جنبه الهی و شرعی آن نیز ذکر گردد. مثل: زلزله، باران، طوفان، تغییر اقلیم، کنترل نفوس، پیوند اعضاء انسانی و غیره. 	
--	--

یادداشت: موضوعات مندرج در بالا با توجه به این که نصاب مربوط کدام رشته است، درج می‌گردد. این یادداشت شامل پلان درسی نیست و صرف به منظور خاطرنشان سازی درج شده است.

فهرست منابع	
منابع اصلی	درج حداقل سه منبع جدید و معیاری قابل قبول که حداقل یکی آن خارجی باشد، به یکی از روش‌های استاندارد ماخذنویسی.
منابع کمکی	درج منابع جدید و معیاری قابل قبول از کشورهای مختلف به یکی از روش‌های استاندارد ماخذنویسی

یادداشت: در تمام مفردات درسی نصاب باید از یک روش ماخذ نویسی (ترجیحاً روش APA) کار گرفته شود. این یادداشت شامل پلان درسی نیست و صرف به منظور خاطرنشان سازی درج شده است.

--	--

ضمیمه شماره ۶: فورم طی مراحل رسمی نصاب تحصیلی که از طریق نهاد تحصیلی طی مراحل می گردند.

(فیصله متصدی برنامه)	(شماره پروتوکول)	(تاریخ) / /
		اسم و امضای آمر دیپارتمنت متصدی برنامه

(فیصله کمیته نصاب پوهنخی متصدی برنامه)	(شماره پروتوکول)	(تاریخ) / /
		اسم و امضای مسوول کمیته نصاب پوهنخی

(فیصله شورای علمی پوهنخی متصدی برنامه)	(شماره پروتوکول)	(تاریخ جلسه) / /
		اسم و امضای رئیس پوهنخی

(فیصله کمیته نصاب نهاد تحصیلی)	(شماره پروتوکول)	(تاریخ جلسه) / /
		اسم و امضای معاون علمی نهاد تحصیلی

فیصلہ شوزای علمی نهاد تحصیلی ()	شماره پروتوکول ()	تاریخ جلسہ () / /
<p>اسم و امضای رئیس یا معاون علمی نهاد تحصیلی</p>		

فیصلہ کمیسیون ملی نصاب تحصیلی	شماره پروتوکول ()	تاریخ جلسہ () / /
<p>اسم و امضای رئیس نصاب تحصیلی</p>		

ضمیمه شماره ۷: فورم تاییدی نصاب تحصیلی برنامه ماستری و دوکتورا از جانب استادان پوهنخی
شرعیات/ثقافت اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه

نظر استادان پوهنخی شرعیات/دیپارتمنت ثقافت اسلامی پوهنتون/مؤسسه تحصیلات عالی -----
در مورد نصاب تحصیلی برنامه ماستری/دوکتورا -----

محترماً!

مایان اعضای کادر علمی پوهنخی شرعیات/دیپارتمنت ثقافت اسلامی پوهنتون/مؤسسه تحصیلات عالی
(-----) نصاب تحصیلی برنامه ماستری/دوکتورا (-----) دیپارتمنت (-----)
پوهنخی (-----) پوهنتون/مؤسسه تحصیلات عالی امارتی/خصوصی (-----) را
که از جانب مسؤلین دیپارتمنت مربوطه مطابق رهنمود تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب تحصیلی برنامه های ماستری و
دوکتورا تهیه گردیده به منظور ملاحظات شرعی و در نظر گرفتن پالیسی نظام از نظر محتوا و منابع بصورت کامل مطالعه
نمودیم. آئنده منابع و مفردات درسی نصاب تحصیلی برنامه متذکره که با ارزشهای دینی، ملی و فرهنگی کشور و پالیسی
نظام همخوانی نداشتند، اصلاح گردیدند.
بناءً ذریعه فورم هذا به ریاست نصاب تحصیلی اطمینان داده می شود که نصاب تحصیلی برنامه یادشده از نظر شرعی و
پالیسی مشکل نداشته و از طرف مایان قابل تایید می باشد.

با احترام

اسم و تخلص	پوهنخی و دیپارتمنت مربوطه	امضاء
۱.		
۲.		
....		

ریاست پوهنخی شرعیات/دیپارتمنت ثقافت اسلامی از برحالی و نظریات استادان فوق الذکر تصدیق می نماید.

اسم و امضاء رئیس پوهنخی
مهر ریاست پوهنخی

ریاست پوهنتون/مؤسسه تحصیلات عالی نظر پوهنخی شرعیات/دیپارتمنت ثقافت اسلامی را تایید می نماید.

اسم و امضاء رئیس پوهنتون/مؤسسه تحصیلات عالی
مهر ریاست پوهنتون/مؤسسه تحصیلات عالی

ضمیمه شماره ۸: چک لست ارزیابی نصاب تحصیلی برنامه (ماستری / دوکتورا)

اسم نهاد تحصیلی () پوهنځی () دیپارتمنت () برنامه () تاریخ جلسه / ۱۴۰۳

شماره	موضوعات	تکمیل است	تکمیل نیست	ملاحظات
۱	جواز یا حکم طی مراحل دارد یا خیر؟			
۲	پشتی			
۳	صفحه حقوقی			
۴	صفحه بسم الله الرحمن الرحيم			
۵	پیام‌ها			
۶	پیشگفتار			
۷	فهرست مطالب			
۸	صفحه بخش اول			
۹	مقدمه			
۱۰	معرفی برنامه			
۱۱	دیدگاه، ماموریت، ارزش‌ها			
۱۲	نیازسنجی			
۱۳	اهداف آموزشی برنامه			
۱۴	نتایج متوقعه مضمون			
۱۵	شرایط حداقل تطبیق			
۱۶	اصول و معیارهای تالیف کتاب و محتوای درسی			
۱۷	ویژه‌گی‌های نصاب تحصیلی			
۱۸	الف) مدت دوره تحصیل			استراتژی تحصیلی
	ب) تعداد، کتگوری‌ها و خصوصیات مضامین و جداول مربوط			
	ج) معرفی کودگذاری مضامین			
	د) شیوه‌های آموزش و تدریس			
	ه) شیوه‌های ارزیابی محصلان			
۱۹	بخش دوم جداول سمستروار مضامین مطابق فارمت به‌هرسه زبان در قسمت‌های مربوط			
۲۰	بخش سوم مفردات و پلان درسی هفته‌وار مضامین تمام کتگوری‌ها به‌شمول قسمت‌های مربوط			

			۱) تاییدی متصدی برنامه	طی مراحل رسمی نصاب	۲۱
			۲) تاییدی کمیته نصاب پوهنخی متصدی برنامه		
			۳) تاییدی شورای علمی پوهنخی		
			۴) تاییدی کمیته نصاب نهاد تحصیلی		
			۵) تایید نصاب تحصیلی از جانب استادان پوهنخی شرعیات/ دیپارتمنت ثقافت اسلامی نهاد تحصیلی مربوطه.		
			۶) تاییدی شورای علمی پوهنتون/ مؤسسه تحصیلات عالی		
				نظر نهایی کمیسیون ملی نصاب تحصیلی	۲۲

تمام موارد شامل چک لست در مطابقت با رهنمود تدوین، بازنگری و انکشاف نصاب‌های تحصیلی (ماستری / دوکتورا) ارزیابی می‌گردند.

ارزیابی نصاب تحصیلی توسط اعضای کمیسیون

امضاء	شهرت	مسولین ارزیابی
		ارزیابی کننده ۱
		ارزیابی کننده ۲
		ارزیابی کننده ۳
		رئیس کمیسیون بعد از تایید نهایی نصاب تحصیلی

انفاذ

این رهنمود در سه فصل و هشت ضمیمه طی حکم شماره (۶۷۶۴) مؤرخ ۱۴۴۶/۶/۱ هـ ق مطابق ۱۴۰۳/۹/۱۳ هـ ش مقام وزارت تحصیلات عالی منظور و در تمام نهادهای تحصیلی امارتی و خصوصی کشور قابل تطبیق است. با انفاذ این رهنمود، نسخه‌های قبلی آن و همچنین تمام رهنمودهایی

که در مغایرت با محتویات آن قرار دارند، فاقد اعتبار می‌باشند.

